

Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą papildė gyvos ir aktualios tradicijos

2022 m. gegužės 5 dieną Vilniaus rotušėje vykusiame iškilmingame renginyje buvo pristatyti naujai į Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą įrašyti reiškiniai ir įteikti sertifikatai jų saugotojams.

Šventiniame renginyje kultūros puoselėtojus sveikino ir sertifikatus teikė kultūros viceministras Albinas Vilčinskas, Lietuvos nacionalinio kultūros centro direktorius Saulius Liausa, Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvado komisijos pirmininkė prof. habil. dr. Daiva Vyčiniene ir komisijos nariai.

„Šiomet Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą papildė net devynios tradicijos, susiformavusios skirtingu laiku ir skirtingose Lietuvos vietose: nuo Palangos vakaruose iki Ignalinos rytuose, nuo Biržų šiaurėje iki Dzūkijos pietuose. O viena iš jų, kas tikrai išskirtina, gimė Vilniuje jau naujaisiais laikais. Visos jos yra mūsų per amžius sukauptas turtas, kurį turime bendromis pastangomis saugoti ir perduoti ateities kartoms. Jos įkūnija tai, ką vadiname kultūrine atmintimi ir gyvąja tradicija. Sveikinu visus nematerialaus kultūros paveldo vertybių puoselėtojus šio gražaus pavasarinio, jau tradiciniu tapusio, mūsų istorinėms ir kultūrinėms tradicijoms skirto renginio proga“, – renginio metu kalbėjo kultūros viceministras Albinas Vilčinskas.

Lietuvos nacionalinio kultūros centro direktorius Saulius Liausa, sveikindamas renginio dalyvius, pažymėjo, kad šiandien, matant, kaip niokojami kultūros paminklai Rusijai užpuolus Ukrainą, akivaizdu, kad itin svarbu išsaugoti savo tradicijas ir vertybes.

Tradicijos, kurias išsaugojome ir branginame kaip savo tapatybės dalį, kasmet teikiamos nacio-

Jurginių šventės tradicijų sertifikatas Palangos mero Šarūno Vaitkaus ir Palangos folkloro ansamblio „Mėguva“ vadovės Zitos Baniulaitytės rankose. Vitoldo Leono Lovčiko nuotrauka

Priekyje – Kelmės akmentašystės sertifikatą Kelmės kultūros centro direktoriui Arnui Arlauskui (kairėje) įteikia Lietuvos istorijos instituto mokslo darbuotojas, Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvado komisijos narys dr. Vytautas Tumėnas. Vitoldo Leono Lovčiko nuotrauka

naliam Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadui. Šiomet Sąvadą papildė Palangos Jurginės, lietuviškas ritinis, dzūkų smuikavimo tradicija, FiDi – Fiziko diena, muzikavimo cimbolais tradicija Ignalinos ir Švenčionių kraštuose, būgnijimas kūlele Rytų Aukštaitijoje, kapinių šventė Kisiniuose, akmentašystės tradicija Kelmėje ir naminio alaus tradicija Biržų ir Kupiškio krašte.

Savo prisistatymą procesija, dūdmaišio, instrumentinės kapelos muzika ir dainomis pradėję Palangos kultūros ir jaunimo centro darbuotojai bei folkloro ansamblio „Mėguva“ dalyviai dalinosi balandžio 22–24 dienomis kurorte nuskambėjusių Jurginių įspūdžiais. Jurginės – pavasario ir žalumos

(Nukelta į 12 p.)

Kelmiškių akmentašystės tradiciją šventės metu pristatę Kelmės kultūros centro atstovai. Vitoldo Leono Lovčiko nuotrauka

šventė, kasmet suburianti palangiškius ir sukviečianti į miestą folkloro ansamblius iš visos Lietuvos. Kalbėdamas miesto meras Šarūnas Vaitkus akcentavo Palangos Jurginių tradicijos svarbą, visos miesto bendruomenės įsipareigojimą šią tradiciją tęsti ir plėtoti.

Iš senovės mus pasiekusį lietuvių komandinio sporto žaidimą, vadinamą ritiniu arba ripka, pristatė Lietuvos ritinio sporto federacijos ir ritinio klubų atstovai iš Vilkaviškio, Platielių bei Kupiškio. Žaidimo pavadinimas kilęs iš žodžio „ripka“, reiškiančio apskritą

medžio skritę, kurią dviejų komandų žaidėjai meta arba ridena ranka į vartus, o stabdo medinėmis lazdomis – ritmušomis.

Smuika, skripka žinoma kaip vienas svarbiausių dzūkų šeimos, kalendorinių švenčių, jaunimo bendravimo papročių muzikos instrumentų. Dzūkų smuikavimo stilius – meistriškas, ekspresyvus: melodijos gausiai puošiamos, kūrinių tempas greitesnis nei kituose regionuose. Šią tradiciją renginio metu pristatė Lazdijų kultūros centro atstovės, etnomuzikologė doc. Gaila Kirdienė,

Palangoje kiekvieną pavasarį vykstančių Jurginių eisenos iš miesto centro prie Birutės kalno fragmentas. Eglės Mekuškienės nuotrauka

o smagiai pagriežė smuikorius Romas Mazėtis ir jo mokinė bei varėniškė Violeta Naruševičiūtė.

Įspūdingai iškilmėse pristatyta ir Vilniaus universiteto Fizikos fakulteto studentų šventė FiDi. Fiziko diena kiekvieną pavasarį Vilniuje vyksta nuo 1969 metų. Savaitę trunkančiuose pramoginiuose, edukaciniuose ir moksliniuose renginiuose dalyvauja ne tik studentai, alumnai, moksleiviai, bet ir miesto gyventojai. Apie šią sostinės studentijos tradiciją papasakojo VU Fizikos fakulteto dėstytojai, studentai, FiDi veteranai, Alumnio draugijos nariai.

Jau XVI a. lietuviškuose rašytiniuose šaltiniuose minimi cimbolai – styginis mušamasis muzikos instrumentas. Jis itin prigijo Ignalinos bei Švenčionių kraštuose. Tradicijos gyvybingumą paliudijo adutiškiečiai tėvas Stanislovas Rumbutis, jo dukra Dainė Stanislava, Ignalinos krašto muzikantas Kazimieras Blaževičius, o šio krašto tarme paūtarėja Ignalinos krašto ir Nalšios muziejų darbuotojos.

XIX a. į instrumentinius ansamblius įsilieję medine kūlele mušami būgneliai Rytų Aukštaitijoje iki šiol yra neatsiejama instrumentinių ansamblių ir kapelų dalis. Prie vertybės gyvavimo nemažai prisidėję etnomuzikologai Rima ir Raimondas Garsonai, muzikuodami kartu su Utenos meno mokyklos moksleiviais, šventės metu patvirtino Utenos kraštotyros muziejaus teiktos vertybės aktualumą bei tęstinumą.

Dovilų etninės kultūros centro etnologas Jonas Tilvikas ir Šilutės evangelikų liuteronų bažnyčios klebonas Remigijus

Šemeklis renginio metu pristatė kapinių šventę Kisiniuose, kurios pagrindiniai saugotojai yra vietovės bendruomenė ir Helmuto Lotužio šeima. Šis Mažosios Lietuvos krašto etnis, konfesinis kultūros paveldo reiškinytis siekia XIX amžių. Šventėje bendraujama, laikomos ekumeniškos pamaldos, prisimenami tais metais mirę žmonės, čia palaidoti krašto istorijai svarbūs asmenys.

Apie XX a. pradžioje Kelmėje išsisknijusią, prigimtinėmis kultūros vertybėmis grįstą ir miesto veidą kuriančią akmentasystės tradiciją papasakojo Kelmės kultūros centro direktorius Arnas Arlauskas, kuriam kūrybingai pritarė centro folkloro ansamblių atstovai ir akmens skulptūrų meistrai iš Kelmės bei Šiaulių – Valdas Bandza, Kazys Bimba ir Jonas Vaicekauskas.

Visoje Lietuvoje gaminamas salyklinis alus daugiausiai tradicinių bruožų iki šių dienų išlaikė Biržų ir Kupiškio krašte. Šio aludarių meistrystės amato paslaptis išsaugojusią ir su tikėjimais, švenčių papročiais susijusią tradiciją Sąvadui pristatė Kupiškio rajono savivaldybės kultūros centro, fol-

Šventės metu koncertuoja Palangos kultūros ir jaunimo centro folkloro kolektyvas „Mėguva“. Vitoldo Leono Lovčiko nuotrauka

kloro klubo „Kupkėmis“, Biržų krašto muziejaus „Sėla“ nariai, į Sąvado iškilmes atvykę kartu su savo karšto aludariais. Gausiam aukštaičių būriui vadovavo kupiškietė Alma Pustovaitienė ir biržietė Rima Binkienė.

Vilniaus rotušėje vykusias Sąvado iškilmes vedė televizijos ir radijo laidų vedėja muzikologė Gerūta Griniūtė, koncertavo grupė „Žalvarinis“.

Į 2017 m. pradėtą rengti Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą jau yra įrašytos 48 vertybės, susijusios su įvairiomis meno atlikimo, tautodailės, amatų, švenčių, kulinarinio paveldo ir

kitomis tradicijomis. Tarp jų yra ir trys įrašytos į UNESCO Re-prezentatyvų žmonijos nematerialaus kultūros paveldo sąrašą. Tai kryždirbystė ir jos simbolika Lietuvoje, Baltijos šalių dainų ir šokių šventės bei sutartinės – lietuvių polifoninės dainos.

Lietuvos Respublikos kultūros ministerija ir Lietuvos nacionalinis kultūros centras paraiškų teikimą sąvadui skelbia kasmet.

Lietuvos nacionalinio kultūros centro informacija

Publikacijoje panaudotos Vitoldo Leono Lovčiko nuotraukos – iš Lietuvos nacionalinio kultūros centro archyvo

Nematerialaus kultūros paveldo vertybių pristatymo, jų puoselėtojų pagerbimo, sertifikatų įteikimo šventės dalyvių bendra nuotrauka